

5. Гуменюк Т. Жак Деррида и постмодернистское мышление. – К., 1999; Меднікова Г. Культура постмодернізму // Українська і зарубіжна культура ХХ століття: навч. посібник. – К., 2002. – С.119-137.
6. Гуменюк Т. Постмодерністська естетика: до визначення питання // Українське музикознавство. – Вип. 29. – К., 2000.
7. Дувірак Д. Мистецтво постмодерної епохи // Syntagmation: Зб. наук. статей на пошану докт. мистецтвозн. С.Павлишин. – Львів, 2000.
8. Енциклопедія постмодернізму / За ред. Ч.Вінквіста та В.Тейлора; перекл. з англ. В.Шовкун. – К., 2003.
9. Эко Умберто. Заметки на полях «Имени розы» // Иностранная литература. – 1988. – №10.
10. Жюльєн Д. Интуиция // Философский словарь. – М., 2000.
11. Зедльмайр Ганс. Проблемы интерпретации // Искусство и истина. – СПб., 2000.
12. Катрич О. Стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти): дослідження. – К., 2000.
13. Кияновська Л. Стильова еволюція галицької музичної культури ХІХ–ХХ ст. – Тернопіль, 2000.
14. Клименко В.Б. Ігрові структури в музиці: естетика, типологія, художня практика: Автореф. дис. . канд. мистецтвозн. – К., 1999.
15. Козаренко О. Феномен української національної музичної мови. – Львів, 2000.
16. Козловський П. Современность постмодерна // Вопросы философии. – 1995. – №10.
17. Леш Скот. Соціологія постмодернізму / Перекл. з англ. Ю. Олійника. – Львів, 2003.
18. Личковах В.А. Авангард – постмодернізм – універсалізм: зміна парадигм неklasичної естетики // Філософська і соціологічна думка. – 1999. – №7-8.
19. Некрасов Ю. Комплексне навчання піаністів в музичному вузі: принципи та їх реалізація // Музичне виконавство: науковий вісник. – Вип. 26. – Кн. дев'ята. – К., 2003.
20. Северинова М.Ю. Художньо-світоглядні традиції у творчості українських композиторів 80-90-х років ХХ століття: автореф. дис. . канд. мистецтвозн. – К., 2002.
21. Соболев О. Постмодерністський дискурс про трансформацію сучасної філософії: реконструкція світоглядних парадигм. – К., 1995.
22. Холопов Ю.Н. Изменяющееся и неизменное в эволюции музыкального мышления // Проблемы традиций и новаторства в современной музыке. – М., 1982.
23. Шліпченко С. Архітектурні принципи постмодернізму. – К., 2000.
24. Hassan I. Postmoderne heute // Wege aus der Moderne Schusstexte der Postmoderne Diskussion / hrsg. von Wolfgang Welsch. – Berlin, 1994.

Iryna Chernova-Stroy

#### MUSICAL PERFORMANCE IN POST-MODERN DISCOURSE

An attempt is made to extrapolate the esthetical criteria of postmodernism to the art of musical performance, using broad culturological material. The work is the first such research experience in Ukrainian musical science.

Олена Горбач

#### КОНЦЕРТНО-ВИКОНАВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВАСИЛЯ БАРВІНСЬКОГО

*У статті висвітлюються питання, пов'язані із концертно-виконавською діяльністю В.Барвінського в піаністичному, акомпаніаторському та диригентському аспектах.*

У ряді незаслужено забутих та проскрибованих комуністичним режимом імен одним із перших стоїть видатний український композитор, педагог, культурно-просвітницький діяч Василь Барвінський (1888–1963). У багатьох сферах галицької професійної музичної культури він впевнено торував її шлях, у багатьох музичних жанрах він був першовідкривачем, а в деяких – вмілим та неперевершеним репрезентантом. Основні грані його творчої діяльності сучасні музикознавці вже певною мірою висвітлювали (маємо на увазі активних пропагандистів його творчості С.Павлишин,

Л.Кияновську, Н.Кашкадамову, Л.Назар, Л.Філоненка, О.Смоляка, В.Грабовського, Р.Савицького молодшого та ін., які в основному аналізували його композиторський доробок). На жаль, його концертно-виконавська діяльність ще недостатньо висвітлена сучасними дослідниками, оскільки ця інформація в друкованих джерелах є доволі скупою та малопримітною, але, на нашу думку, дуже важливою для висвітлення його вкладу в український культурно-мистецький простір.

Мета статті – висвітлити концертно-виконавську діяльність В.Барвінського в піаністичному, акомпаніаторському та диригентському аспектах, акцентуючи увагу на ті завдання, що були продиктовані вимогами того часу.

Найбільш репрезентативною у творчій біографії В.Барвінського була піаністична діяльність, яка представляла його передусім як видатного композитора та виконавця не лише в українському масштабі, але й у європейському.

Перший (справжній) публічний виступ В.Барвінського як піаніста відбувся в 1903 р. вдома перед основоположником української професійної музики М.Лисенком, який після прослуховування його творчих спроб був задоволений грою юного виконавця і став першим авторитетним поціновувачем його композиторського таланту. Як згадував сам композитор, «М.Лисенко заохочував мене до витривалої праці в музичному напрямі» [3, 2]. А через 5 років В.Барвінський як студент-початківець уже komponує свої перші Прелюдії і представляє їх на суд як своєму вчителю з композиції Празької консерваторії Вітезлаву Новаку, так і широкій публіці. Після схвальної оцінки поціновувачів та благословення викладача ці опуси невдовзі займуть належне місце в європейській фортепіанній літературі і до нашого часу не сходитимуть із концертних програм видатних українських та зарубіжних піаністів.

У 1910-1912 рр. В.Барвінський із фортепіанними Прелюдіями та фортепіанною партією свого Тріо ля мінор вже виступає у Львові перед широкою аудиторією. Його композиції та гра справили велике враження на публіку. На це вказує його сучасник, композитор С.Людкевич як дописувач до місцевої газети «Діло»: «На тогочасних слухачів його музики зразу повіяло чимсь новим, свіжим, небувалим» [7, 8].

У цей же час (березень, 1910 р.) В.Барвінський як виконавець власних фортепіанних творів взяв участь у концерті, присвяченому 49-тим роковинам від дня смерті Т.Шевченка, який відбувся в актовій залі народного дому м.Львова. Як зазначали оглядачі місцевої періодики, В.Барвінський спричинився своєю грою до успіху концерту, який вийшов найвдалішим за останні роки. Адже це й не дивно, оскільки львівська публіка не мала можливості слухати своїх (галицьких) високопрофесійних виконавців-піаністів через відсутність європейської музичної освіти.

Зразу після цього концерту В.Барвінський ініціює, організовує та бере участь як піаніст в концерті, присвяченому цій же даті, що відбувся у Празі завдяки чеському співочому Товариству «Глагол». Як зазначала львівська газета «Діло», «молодий піаніст та композитор (В.Барвінський – О.Г.) грав «Ноктюрн» М.Лисенка, твори свого вчителя чеха Вітезлава Новака і три власні Прелюдії» [9, 8].

В.Барвінський як піаніст брав участь у концерті, присвяченому творчій діяльності свого побратима С.Людкевича, який відбувся у Львові в 1911 р. і завершився бурєю нестихаючих овацій. Крім інших виконавців, як зазначав сам винуватець торжества С.Людкевич, велика заслуга в цьому і талановитого інтерпретатора його творів В.Барвінського.

У цьому ж році В.Барвінський як ансамбліст взяв участь у шевченківському концерті, організованому львівським Товариством «Просвіта». У ньому прозвучало фортепіанне Тріо у виконанні викладачів Вищого музичного інституту ім.М.Лисенка – скрипаль Є.Перфецького, віолончеліста А.Вольфсталя та самого автора. Ці виступи, власне, засвідчують зв'язки В.Барвінського з концертно-музичним життям Львова під час навчання його в Празі [2, 145].

В.Барвінський брав активну участь у концерті, що був організований з нагоди посвячення будинку Музичного товариства ім.М.Лисенка та Вищого музичного інституту. Як сповіщала Львівська газета «Діло», посвячення відбулося 12 червня 1916 р., а наступного дня (13 червня) відбувся інавгураційний концерт, у якому, крім інших провідних львівських музикантів-виконавців, взяв

участь і В.Барвінський як піаніст і диригент хору «Львівського Бояна», причому як піаніст він виконав дві власні фортепіанні Прелюдії соль мінор та до мінор і «Серенаду» [2, 148].

Як бачимо, початковий етап його піаністичної діяльності був особливо насичений виступами як у Празі (місті його студентського життя), так і у себе на батьківщині – у Львові.

Треба зазначити, що В.Барвінський був першим виконавцем своєї фортепіанної композиції «Любов», що була зіграна в концерті, влаштованому 5 жовтня 1920 р. зусиллями Львівського музичного товариства ім.М.Лисенка. Гра талановитого львівського композитора та піаніста, як підкреслювали тодішні газетні оглядачі, «... здобула загальне визнання та схвальну оцінку» [8, 4].

У 1927 р. В.Барвінський взяв участь у вечорі пісні і художнього слова, який проводило Товариство письменників і журналістів ім. І.Франка у Львові. У цьому концерті композитор зіграв свої фортепіанні композиції. Аналогічний вечір був повторений у Львові і в наступному році. Крім фортепіанних творів, В.Барвінський репрезентував вперше своє Тріо «Пісня пісень» для фортепіано, скрипки та сопрано. Скрипкову та вокальну партію виконували відомі львівські музиканти С.Перфецький та А.Остапчук, а фортепіанну партію – сам композитор.

В.Барвінський як композитор і піаніст брав участь у концерті, влаштованому на честь 70-х роковин від дня смерті Т.Шевченка, який відбувся 18 квітня 1931 р. в м.Бережанах, що на Тернопільщині. Тут він майстерно виконав свої «Шість мініатюр на українські народні теми», які стали справжніми перлинами світової дитячої педагогічної літератури. У концерті також взяла участь 12-річна донька композитора Катруся, яка зіграла три композиції свого батька, «Сіциліану» Й.С.Баха та «Дитячу пісеньку» В.Новака.

9-31 жовтня 1928 р. В.Барвінський разом зі своїм приятелем, відомим віолончелістом Б.Бережницьким, побував у гастрольній поїзді містами радянської України (Київ, Харків, Дніпропетровськ, Одеса). У цих концертах В.Барвінський, крім акомпанування, виконував і власні композиції, зокрема Прелюдії, цикл «Любов», «Мініатюри на українські народні теми» та ін. Східноукраїнська публіка досить схвально сприймала виступи галицьких митців і давала високу оцінку їхній творчості.

Фортепіанне виконавство для В.Барвінського (про це не раз відзначали його сучасники, а також пізніші дослідники його творчості) було другою за важливістю справою після композиції. Отримавши солідну піаністичну підготовку за кордоном (навчався гри на фортепіано у відомих на той час чеських педагогів В.Курца та Я.Гержмана), В.Барвінський чимало виступав як піаніст протягом всього свого творчого життя. На концертах у Львові та під час гастрольних поїздок він завжди виконував власні твори. Його натхненна гра репрезентувала суть цієї музики як слухачам, так і піаністам-сучасникам і тим самим давала добрі орієнтири для її інтерпретаторів.

Деякі характеристики з газетних рецензій, а також спогади його учнів дають можливість відтворити індивідуальні особливості гри В.Барвінського. Узагальнюючи ці дані, можна стверджувати, що на перший план завжди виступає ліричність та витонченість звуковидобування. Зокрема, рецензент газети «Діло» за 1923 р. зазначав: «Музика не грає, а чарує слухачів ніжними тонами, які неначе вичаровує з фортепіану своїми легенькими ударами, а в творі виявляє всю глибину своєї ніжної душі...» [10, 4], а дописувач газети «Вперед» зупиняється на тому, що «з субтельности і ніжности його гри віяла якась перевтома» [10, 4].

Найціннішу характеристику фортепіанного виконавства подає його учень, відомий український піаніст, професор О.Криштальський, зазначаючи: «Барвінському була властива багата палітра наспівного звучання, гра інтимна, витончено-лірична; звук не блискучий, дещо глухуватий» [4, 59].

Майже одночасно із сольною піаністичною діяльністю В.Барвінський виступає і як прекрасний ансамбліст: акомпаніатор та учасник фортепіанного тріо. Навчаючись у Празькій консерваторії, він активно пропагує українську музику, зокрема через чеське співоче Товариство «Глагол». Підтвердженням цього є його участь в концерті, організованому цим же товариством 10 червня 1910 р., у якому він взяв участь як акомпаніатор відомій на той час українській співачці А.Сазимовій.

8 травня 1922 р. у Львові відбувся добротинний концерт заходами викладачів та учнів Вищого музичного інституту ім.М.Лисенка. У концерті взяли участь співачка А.Крушельницька та хор

Товариства «Бандурист». Акомпаніаторами у цьому концерті були В.Барвінський та О.Бандрівська, що, за свідченнями його учасників, «... своєю музикальністю та чуттям ансамблю прикрасили загальний тонус виступів» [2, 161].

Найбільш багатими на акомпаніаторську діяльність у В.Барвінського виявилися 20-30-і роки ХХ ст. Як зазначали рецензенти, В.Барвінський був прекрасним ансамблістом-аккомпаніатором співакам світової слави М.Менцинському, Р.Любинецькому, М.Голинському, О.Носалевичу, А.Крушельницькій, О.Любич-Парахоняк, М.Масляку. З цього приводу львівська преса завжди зазначала, що В.Барвінський «... акомпанував співакам завжди знаменито» [10, 15].

Найбільш пам'ятним для тогочасної публіки, а також для самого В.Барвінського, виявилось концертне турне зі співаком світової слави, першим героїчним тенором королівської опери в Стокгольмі М.Менцинським, що відбулося містами Галичини в 1928 р. У концерті, крім вокальних творів та арій із опер зарубіжних та українських композиторів, виконувалися українські народні пісні в обробці В.Барвінського «Ягіл ягілочка» та «Ой ходила дівчина бережком» [10, 14].

У 20-х рр. ХХ ст. В.Барвінський долучався до популяризації української музики не тільки в Галичині, але й за кордоном. Зокрема, в 1923 р. він як акомпаніатор разом із співаком Р.Любинецьким здійснив концертне турне до Чехії – країни свого студентського життя. Чеська публіка особливо тепло приймала галицьких музикантів за їхню талановиту інтерпретацію творів, а також глибоке розуміння слов'янського мелосу.

Великі акомпаніаторські здібності В.Барвінський показав і в концерті талановитого галицького співака С.Маслюка. Як зазначав рецензент цього концерту С.Людкевич, «його легкість орудування голосом та шляхетна інтерпретація не могли бути не підсилені інтелігентським акомпонуванням» [6].

В.Барвінський часто виступав акомпаніатором Б.Бережницькому – першому виконавцеві його віолончельних творів. Зокрема Б.Бережницькому належить перше виконання «Варіацій», яке відбулося у Львові в 1924 р., де В.Барвінський виконував партію фортепіано і, за словами С.Людкевича, «... виявив численні нюанси колористичних секретів (особливо ж у Скерцо і Каденції» [5, 483].

Схвальну оцінку С.Людкевича отримала також «Українська сюїта» В.Барвінського у виконанні Б.Бережницького та автора як акомпаніатора в 1929 р. Цей твір без перебільшення є вершинним у віолончельній творчості композитора і через те улюбленим для виконання (як зазначали сучасники-слухачі, В.Барвінський виконував цей твір з глибоким одухотворенням та пристрасно).

Як ми вже згадували, В.Барвінський разом із відомим галицьким віолончелістом Б.Бережницьким побували на гастролях у великих містах Східної України. Місцева мистецька публіка познайомилася із В.Барвінським не лише як з концертуючим піаністом, але й як прекрасним акомпаніатором і, зі спогадів самого митця, дала йому високу оцінку. До речі, В.Барвінський як ансамбліст завжди дотримувався діалогічної форми гри, тобто завжди намагався доповнювати розкриття художнього образу як рівноправний партнер, а не як страхувальник солюючого інструмента. Така роль не відтінювала акомпаніатора на задній план, а ставила його в рівноправні умови з іншим виконавцем.

В.Барвінський як диригент вніс вагомий вклад у галицьке хорове виконавство. Вже з самого початку перебування у Львові на посаді директора Вищого музичного інституту ім.М.Лисенка він активно співпрацює з хором «Львівського Бояна» (деякий час був навіть його художнім керівником). Як диригент часто виступає із ним на різних культурно-мистецьких імпрезах як у Львові, так і поза його межами.

В.Барвінський як диригент брав активну участь у похоронах І.Франка. За спогадами М.Возняка, «хор львівських українських Товариств співав на панахиді під управою композитора д. Василя Барвінського» [1, 59].

А через два тижні він у цьому ж самому амшпау бере участь у концерті, організованому з метою посвяти будинку Музичного товариства ім.М.Лисенка та Вищого музичного інституту, що відбувся 13 червня 1916 р. За словами оглядача газети «Діло», «в концерті В.Барвінський виступав не

лише як піаніст, а й як диригент хору «Львівського Бояна». Під його керівництвом були виконані хори К. Стеценка «До пісні» та М. Лисенка «За сонцем хмаронька пливе» [2, 145].

В. Барвінський як перший виконавець-інтерпретатор свого великомасштабного твору «Заповіт» для чоловічого, мішаного, соло-баса та симфонічного оркестру взяв участь у концерті, присвяченому шевченківським роковинам, який відбувся у Львові в березні 1920 р. Виконання твору припало насамкінець концерту і, як зазначали очевидці, справило дуже сильне враження на слухачів.

Як бачимо, В. Барвінський протягом свого творчого життя був не тільки авторитетним композитором та педагогом-піаністом, але й активним концертантом – виконавцем власних творів та композицій інших авторів. Його концертно-виконавська діяльність завжди викликала значний інтерес у публіки та була поцінована авторитетними музикантами-критиками. Своїми публічними виступами В. Барвінський зробив значний внесок в історію українського виконавства 10-30 рр. XX ст. Деякі грані його виконавського таланту ще чекають на подальше дослідження.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Возняк М. Пам'яті І. Франка (опис життя, діяльності й похорону). – Відень: Накл. Союзу визволення України, 1916.
2. Горак Я. В. Барвінський і Музичне товариство ім. М. Лисенка в 1911-1922 рр. // Василь Барвінський в контексті європейської культури. Статті і матеріали / Ред.-упор. О. Смоляк. – Тернопіль, 2003.
3. Корній Л. Василь Барвінський – виконавець // Соломія. – 1998. – № 4.
4. Криштальський О. Спогади про видатних львівських піаністів // Бібліографія українознавства. Вип. 2: Бібліографія та джерела музикознавства. – Львів, 1994. – С. 55-65.
5. Людкевич С. Концерт челиста п. Б. Бережницького // Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи / Упоряд., ред., перекл. і прим. З. Штундер. – Львів, 2000. – Т. 2.
6. Людкевич С. Музичний огляд // Громадська думка. – 1928. – Ч. 150.
7. Людкевич С. У 30-ліття музичної діяльності // Діло. – 1938. – Ч. 47.
8. Новини // Громадська думка. – 1920. – Ч. 1.
9. Новинки // Діло. – 1910. – Ч. 52.
10. Тихонюк Б. В. Барвінський – композитор і піаніст в оцінці львівської преси 20-х років. – Львів, 1989.

Olena Horbach

#### CONCERTING AND PERFORMING ACTIVITY OF VASYL BARVINSKYI

The article deals with the problems of concerting and performing activity of Vasyl Barvinskyi in piano, accompaniment and conducting aspects.